

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 008:122:316.776

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-4-21>

Оксана ГОСТЄВА

здобувач третього освітнього рівня спеціальності 034 – «Культурологія» кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, Міжнародний гуманітарний університет, Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, Україна, 65009

ORCID: 0009-0004-1048-0391

Бібліографічний опис статті: Гостєва, О. (2023). Комунікація & культура: характер зв'язку та взаємовпливів. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 154–159, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-4-21>

КОМУНІКАЦІЯ & КУЛЬТУРА: ХАРАКТЕР ЗВ'ЯЗКУ ТА ВЗАЄМОВПЛИВІВ

*Процеси глобалізації та локалізації, культурної дивергенції та конвергенції безпосередньо залежать від типу та характеру комунікації, яка може поєднувати або роз'єднувати культури, розкривати можливості певної культури або обмежувати її, створювати нові культурні акценти або відновлювати минулі тощо. Комунікація історично невід'ємна від культури, а в теперішньому постеконічному та постматеріальному соціальному житті, не просто відіграє важливу роль, а створює абсолютно нові культурні світи та культурні практики. **Мета дослідження.** Виявити характер зв'язку між культурою і комунікацією та дослідити характерні особливості їх взаємовпливів. **Методологія дослідження.** Спираємось на принцип культурного детермінізму в його сучасній трактовці. На відміну від традиційних детерміністичних поглядів сучасний культурний детермінізм ґрунтується ідеєю багатомірності, багаторівневості культури, феномени якої знаходяться у рухливій взаємодії та взаємозумовленості. Також використовуємо структурно-функціональний аналіз, який дозволяє проаналізувати та виділити основні складові досліджуваних культурних явищ і процесів та збагнути їх роль та місце в культурі. **Наукова новизна** роботи полягає у виявленні детерміністичного характеру зв'язків та взаємовпливів між культурою та комунікацією. **Висновки.** У дослідженні показано, що комунікація є одним з ключових феноменів культури та впливає на її формування та розвиток. Культура виникає, розширюється і репродукується через процеси трансляції, забезпечення культурного зв'язку, обміну та взаємодії. В свою чергу культура впливає на всі аспекти комунікації. Культурні цінності, переконання, норми та традиції формують способи та види взаємодії між індивідами та групами. Вважаємо, що зв'язок між культурою і комунікацією носить взаємно детермінуючий характер і розвиток цього погляду будемо розвивати в наших подальших дослідженнях.*

Ключові слова: культура, комунікація, культурний детермінізм, трансляція культури, культурний зв'язок, культурний обмін, культурна взаємодія.

Oksana GUESTEVA

Graduate of the third educational level, specialty 034 – "Culturology" of the Department of Art Studies and General Humanities, International Humanitarian University, 33 Fontanska Doroga street, Odesa, Ukraine, 65009

ORCID: 0009-0004-1048-0391

To cite this article: Guesteva, O. (2023). Komunikatsiia & kultura: kharakter zviazku ta vzaiemovplyviv [Communication & culture: the nature of connection and mutual influence]. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 154–159, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-4-21>

COMMUNICATION & CULTURE: THE NATURE OF CONNECTION AND MUTUAL INFLUENCE

*The processes of globalization and localization, cultural divergence and convergence depend on the type and nature of communication. Communication can combine or separate cultures, reveal the possibilities of a certain culture or limit it, create new cultural accents or restore the past, etc. Communication is historically inseparable from culture. In today's post-economic and post-material social life, it not only plays an important role, but also creates completely new cultural worlds and cultural practices. **The goal of this work:** To identify the nature of the connection between culture and communication and to investigate the characteristic features of their mutual influence. **The methodology.** We rely on*

the principle of cultural determinism in its modern interpretation. In contrast to traditional deterministic views, modern cultural determinism is based on the idea of multidimensionality, multilevel culture, the phenomena of which are in dynamic interaction and interdependence. We also use structural-functional analysis. It allows to analyze and highlight the main components of the studied cultural phenomena and processes and to understand their role and place in culture. Scientific novelty of the work lies in the discovery of the deterministic nature of connections and interactions between culture and communication. Conclusions. The research shows that communication is one of the key phenomena of culture and influences its formation and development. Culture arises, expands and reproduces through the processes of broadcasting, ensuring cultural connection, exchange and interaction. In turn, culture affects all aspects of communication. Cultural values, beliefs, norms and traditions shape the ways and types of interaction between individuals and groups. We believe that the relationship between culture and communication is mutually determining and we will develop this view in our further research.

Key words: culture, communication, cultural determinism, cultural transmission, cultural connection, cultural exchange, cultural interaction.

Актуальність проблеми. Особливе значення комунікації в культурі, особливо в сучасній, не викликає сумнівів. Можна констатувати, що зв'язок між комунікацією та культурою є однією з найцікавіших та актуальних областей дослідження в сучасному світі. Культура, що втілює у собі складні системи цінностей, і звичаїв, є невід'ємною частиною людського життя. Комунікація, у свою чергу, є ключовим інструментом, за допомогою якого ми передаємо інформацію, висловлюємо свої думки та ідеї, взаємодіємо з навколишнім світом та іншими людьми. Процеси глобалізації та локалізації, культурної дивергенції та конвергенції, що характеризують наше сьогодення та відбуваються, як бачимо, одночасно, безпосередньо залежать від типу та характеру комунікації, яка може поєднувати або роз'єднувати культури, розкривати можливості певної культури або обмежувати її, створювати нові культурні акценти або відновлювати минулі тощо. Комунікація історично невід'ємна від культури, а в теперішньому постеконічному та постматеріальному соціальному житті, не просто відіграє важливу роль, а створює абсолютно нові культурні світи та культурні практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці, як українські, так і зарубіжні, тримають в центрі уваги проблематику співвідношення культури і комунікації, пропонуючи різноманітні погляди та підходи для її дослідження. Бистрицький Є. у своєму вступі до книги «Комунікація і культура в глобальному світі» використовує феноменолого-онтологічний підхід для вивчення культури і комунікації та вважає, що комунікація є онтологічно, тобто буттєво важливою для існування культури, аналізує «здатність комунікації забезпечувати існування соціокультурної дійсності, її

тяглість через передання та акумуляцію досвіду й, разом з тим, відкритість до творення нового» (Бистрицький, 2020, с. 19). Берегова О.М. у монографії «Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні ХХІ ст.» розглядає культуру як багаторівневу соціокультурну систему, «в якій одночасно діють комунікаційні зв'язки різних типів» (Берегова, 2009, с. 7) та актуалізує досвід зв'язків з громадськістю у сфері культурної політики. Колектив авторів Бурлакова І.В., Волш О.В., Сенчило Н.О. аналізують шлях історичного розвитку культури і комунікації через призму особливостей та взаємодії вербальної форми феномену комунікації та невербальної культурної практики у вигляді зображувальної художньої творчості та її продуктів – картин, зображень тощо. Вважають, що «При характеристиці процесів комунікації та комунікативних функцій принципово важливо брати до уваги соціальний контекст, соціальну значимість, культурні відмінності і культурну специфіку...» (Бурлакова, Волш, Сенчило, 2020, с. 64). Автор Денисюк Ж.З. представляє «Погляд на комунікацію як соціальний процес передачі певних цінностей і смислів» (Денисюк, 2019, с. 248), коли комунікація стає системотвірним елементом культури та соціальних відносин. Дослідник ролі комунікації в культурі Джеймс Лалл (James Lull) демонструє символічний підхід згідно якому «Культуру можна розуміти як порядок життя, в якому люди будують сенс за допомогою практик символічного представлення. . . [тобто] шляхом спілкування один з одним» (Lull, 2000, с. 10). Культурний світ розуміється як «глобальна ойкумена» комунікативних взаємодій та обмінів, що стимулює глибокі культурні трансформації та перебудови. Колектив авторів Карен Леонард, Джеймс Скоттер

и Фатма Пакділ (Karen Moustafa Leonard, James R. Van Scotter, and Fatma Pakdil) вважають, що, незважаючи на те, що розвиток комунікаційних технологій досяг значного прогресу, соціальні та культурні відмінності все ще залишаються величезною перешкодою для ефективного спілкування. Комунікаційні процеси відбуваються в специфічних культурних контекстах, «кожен з яких має свої унікальні та специфічні нормативні переконання, припущення та спільні символи» (Leonard, Scotter, Pakdil, 2009, с. 850). Як бачимо, дослідники пропонують досить різноманітні погляди на взаємовідношення культури та комунікації, але, на наш погляд, не опрацьованим залишається такий важливий аспект як характер взаємовпливів та взаємозумовленостей комунікації і культури. Цьому і присвячена дана стаття.

Мета дослідження. Виявити характер зв'язку між культурою і комунікацією та дослідити характерні особливості їх взаємовпливів.

В якості методологічної основи спираємось на принцип культурного детермінізму в його сучасній трактовці, який розуміємо як різноманітні типи причиново-наслідкової взаємозумовленості, що охоплюють собою культурний світ та культурні практики. На відміну від традиційних детерміністичних поглядів, представники яких дотримувались жорстких уявлень щодо причиново-наслідкових зв'язків, сучасний культурний детермінізм ґрунтується ідеєю багатомірності, багаторівневості культури, феномени якої знаходяться у рухливій взаємодії та взаємозумовленості.

Також використовуємо структурно-функціональний аналіз, який дозволяє проаналізувати та виділити основні складові досліджуваних культурних явищ і процесів та збагнути їх роль та місце в культурі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для початку визначимось з основними поняттями нашого дослідження.

Поняття культури, як відомо, немає єдино вірного універсального визначення, воно «змінюється, розвивається і переосмислюється, обростає новими значеннями паралельно з розвитком людства» (Бурлакова, Волш, Сенчило, 2020, с. 29). Необхідно розрізняти «культуру» (однина) як загальне поняття, що стосується людського перетворювального способу життя у світі та відрізняється від природного існу-

вання, і – «культури» (множина) у вигляді безпосереднього та різноманітного проявлення тих чи інших культурних смислів, колективних та індивідуальних практик, що утворилися внаслідок історичного розвитку певної групи людей, що прагнуть «не втратити того дорогоцінного, індивідуального, специфічного, що несе в собі національна культура» (Кононенко, 2020, с. 8). Загальне поняття культури приймемо в якості складної суперсистеми позабіологічної сутності, яка має гнучку структуру, внутрішні зв'язки детерміністичного характеру та містить «спільний досвід видового існування людини і забезпечує накопичення, відтворення, розвиток та використання цього досвіду» (Бурлакова, Волш, Сенчило, 2020, с. 29).

Поняття «комунікація» не менш насичене різноманітними смислами, ніж поняття культури. Комунікацію розуміють як спосіб буття людини, вважають «онтологічною характеристикою людського існування, що визначає всі його прояви» (Бистрицький, 2020, с. 15). Дійсно можна погодитись з тим, що «Людське буття принципово комунікативне» (Плахтій, Сулятицька, 2022, с. 100). Джон Дарем Пітерс у своєму дослідженні ідеї комунікації зазначає, що ««Комунікація» – це багатий клубок інтелектуальних і культурних ниток, у якому закодовано протистояння нашого часу із самим собою» (Peters, 2000, с. 2). Також комунікацію розуміють як процес, «за допомогою якого створюється реальність, ділиться, змінюється та зберігається» (Midtgarden, 2021, с. 27). У цій роботі приймемо розуміння комунікації як одного з найзначніших елементів культури, що транслює її, забезпечує культурний зв'язок, обмін та взаємодію.

Роздивимось більш докладно характер зв'язків між культурою та комунікацією, спробуємо виявити характер їх взаємовпливів або, навіть, взаємного детермінування.

Комунікація як трансляція культури. По-перше, думаємо, що необхідно розрізняти поняття трансляції культури та трансмісії культури, хоча вони несуть в собі схожий смисл, – це передача культурних надбань. Поняття «трансляція культури», на нашу думку, означає невзаємний характер передачі культурних здобутків, які далеко не завжди призначаються для конкретних зацікавлених осіб чи цільової аудиторії, яка чекає і готова прийняти

ці здобутки. Трансляція культури означає певне «розсіювання» культурних символів, смислів тощо в соціальному просторі без претензій на їх наслідування. Поняття «трансмисія культури», гадаємо, має більш конкретний і дієвий смисл передачі культурних сенсів конкретним особам, «трансмисії мотивів загального й актуального аксіологічного значення» (Гаврилюк, 2010, с. 62), внаслідок чого продовжуються або запускаються певні культурні процеси, підтримуються смисли тощо. Тобто, можна говорити про «розрив між «знанням» і «робленням»» (Szkudlarek, Osland, Nardon, Zander, 2020, с. 104).

Трансляція та трансмісія культури напряму залежить від каналів, способів та видів комунікації, за допомогою яких передається культурний доробок. Вплив культурної спадщини залежить від того, вертикальним чи горизонтальним шляхом вона передавалась, безпосередньо чи опосередковано, прямо чи непрямо. Це може відбуватися різними способами, такими як освіта, мова, медіа та соціальна взаємодія. Важливо, щоб культури могли передавати свої цінності та переконання, щоб зберегти свою цілісність і спадкоємність у часі.

Комунікація як культурний зв'язок. Комунікація в сучасному світі відіграє ключову роль як культурний зв'язок, що виражається у двох основних смислах. Перше, – комунікація виступає важливим чинником у формуванні та утриманні культурної ідентичності кожного народу. Комунікація не тільки передає інформацію, але і впливає на сприйняття цієї інформації, її інтерпретацію і осмислення, формуючи культурні стереотипи та уявлення. Культурні зв'язки є необхідною складовою культурної ідентичності суспільств та важливим чинником для збереження різноманітності культурного спадку у світі, де різні культури зустрічаються і взаємодіють. Друге, – комунікація створює можливість обміну цінностями, ідеями, традиціями і знаннями між різними культурами, що сприяє збагаченню культурного досвіду. Завдяки культурним зв'язкам, індивіди можуть відкривати для себе нові аспекти інших культур і розширювати свої горизонти. Тобто, комунікація надає інструменти як для підтримки культурної ідентичності, так і для розвитку міжкультурних відносин.

Комунікація як культурний обмін. Комунікація в сучасному світі може розглядатися як

складний і багатогранний процес культурного обміну. Вона не обмежується простою передачею інформації, але стає механізмом, що сприяє взаємодії різних культур, обміну цінностями, поглядами та ідеями між ними. Комунікація відображає особливості мовленнєвої, вербальної та невербальної поведінки, які є важливими складовими культури. Вона сприяє розумінню різних аспектів культури і формує спільну базу знань та досвіду між різними суспільствами. Комунікація, в такому контексті, впливає на формування культурних стереотипів та взаємних уявлень, що зміцнюють культурний обмін і сприяють розвитку міжкультурного розуміння. Такий підхід до розгляду комунікації розкриває її значущість як фундаментального аспекту культурної взаємодії у сучасному світі.

Комунікація як культурна взаємодія. Комунікація представляє собою невід'ємну складову культурної взаємодії в сучасному суспільстві. Вона створює унікальну платформу для обміну інформацією, ідеями, цінностями і досвідом, як всередині культур, так і між різними культурними групами. Цей процес дозволяє індивідам не лише висловлювати свої думки та переказувати знання, але і відкриває можливості для взаєморозуміння та вивчення інших культур. «В основі будь-якої міжкультурної взаємодії лежить процес міжкультурної комунікації» (Pekerti A., Thomas D., 2003, с. 149). Культурні правила керують стилем, умовностями та практикою використання мови.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Тож, в підсумку можемо сказати, що комунікація є одним з ключових феноменів культури та впливає на її формування та розвиток. Культура виникає, розширюється і репродукується через процеси трансляції, забезпечення культурного зв'язку, обміну та взаємодії. В свою чергу культура впливає на всі аспекти комунікації. Культурні цінності, переконання, норми та традиції формують способи та види взаємодії між індивідами та групами. Культура визначає вибір мови і має вплив на структуру повідомлень та їхню організацію. Культура не тільки визначає як ми спілкуємося, але й про що ми спілкуємося і як це сприймається. Вважаємо, що зв'язок між культурою і комунікацією носить взаємно детермінуючий характер і розвиток цього погляду будемо розвивати в наших подальших дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берегова О. М. Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні XXI ст. : монографія. Київ: Ін-т культурології Акад. мистецтв України, 2009. 175 с.
2. Бистрицький Є. Вступ / Є. Бистрицький, Р. Зимовець, С. Пролеєв. Комунікація і культура в глобальному світі. К.: Дух і Літера, 2020. С. 2–18. Режим доступу: <http://bystrytsky.org/comcult20.htm> (дата звернення: 26.09.2023)
3. Бурлакова, І., Волш, О., Сенчило, Н. Культура і комунікація: перманентність та симбіоз в історичній ретроспективі / Соціальні комунікації інформаційного суспільства: теоретичні та прикладні аспекти : монографія. К.: Талком, 2020. С. 28–65. Режим доступу: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/42479/1/2.pdf> (дата звернення: 26.09.2023)
4. Гаврилюк Н. Традиційні звичаї як система спадкоємної культурної трансмісії (засади та досвід вивчення). *Народна творчість та етнографія*. 2010. № 3. С. 47–63. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Havryliuk_Natalia/Tradysii_zvychai_iak_systema_spadkoemnoi_kulturnoi_transmisii.pdf? (дата звернення: 26.09.2023)
5. Денисюк Ж. З. Комунікативні практики у функціонуванні аксіосфери суспільства / Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів : колективна монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. С. 248–269. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Volkov_Serhii_Mykhailovych/Suchasna_kulturolohiia_aktualizatsiia_teoretyko-praktychnykh_vymiriv.pdf? (дата звернення: 26.09.2023)
6. Кононенко Л.М. До проблем культурної комунікації України в контексті світового розвитку. *Інтегровані комунікації*. 2020. № 1 (9). С. 6–12. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2020.1.1> (дата звернення: 26.09.2023)
7. Плахтій М. П., Сулятицька Т. В. Комунікативна природа людського буття. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. №37. С. 94–102. DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v037.2022.15> (дата звернення: 26.09.2023)
8. Leonard K., Van Scotter J., Pakdil F. Culture and Communication: Cultural Variations and Media Effectiveness. *Administration & Society*. 2009. № 41(7). P. 850–877. DOI: 10.1177/0095399709344054 (last accessed: 26.09.2023)
9. Lull, James. Media, Communication, Culture: A Global Approach. Cambridge, 2000. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-3783166-7c939cfb65.pdf> (last accessed: 26.09.2023)
10. Midtgarden, Torjus. Communication as Transmission and as Ritual: Dewey's Account of Communication and Carey's Cultural Approach. *Contemporary Pragmatism*. 2021. № 18 (2). P. 113–133. DOI 10.1163/18758185-bja10008 (last accessed: 26.09.2023)
11. Pekerti A., Thomas D. Communication In Intercultural Interaction: An Empirical Investigation of Idiocentric and Sociocentric Communication Styles. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2003. № 34. P. 139–154. DOI: 10.1177/0022022102250724 (last accessed: 26.09.2023)
12. Peters, John Durham. Speaking into the air: a history of the idea of communication. The University of Chicago Press, Ltd., London, 2000. https://argnotes.club/materials/18.john-durham-peters-speaking-into-the-air-a-history-of-the-idea-of-communication_intro.pdf (last accessed: 26.09.2023)
13. Szkudlarek B., Øsland J., Nardon L., Zander L. Communication and culture in international business – Moving the field forward. *Journal of World Business*. 2020. № 55(6). P. 101–126. DOI:10.1016/j.jwb.2020.101126 (last accessed: 26.09.2023)

REFERENCES:

1. Beregova O.M. (2009). *Kultura ta komunikacia: diskurs kulturotvorennia v Ukraini v XXI stolitti [Culture and communication: the discourse of cultural creation in Ukraine in the 21st century]*. Kyiv: Instytut kulturologii AMU [in Ukrainian].
2. Bystrytskyi Ye. (2020). Vstup / Ye. Bystrytskyi, R. Zymovets, S. Proleiev. *Komunikatsiia i kultura v globalnomu sviti [Communication and culture in a global world]*. K.: Dukh i Litera, 2–18. URL: <http://bystrytsky.org/comcult20.htm> [in Ukrainian].
3. Burlakova, I., Volsh, O., Senchylo, N. (2020). Kultura i komunikatsiia: permanentnist ta symbioz v istorychnii retrospektyvi (Culture and communication: permanence and symbiosis in historical retrospect) / *Sotsialni komunikatsii informatsiinoho suspilstva: teoretychni ta prykladni aspekty : monohrafiia*. K.: Talkom, 28–65. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/42479/1/2.pdf> [in Ukrainian].
4. Havryliuk N. (2010). Tradysii zvychai yak systema spadkoemnoi kulturnoi transmisii (zasady ta dosvid vyvchennia) (Traditional customs as a system of hereditary cultural transmission (fundamentals and learning experience). *Narodna tvorchist ta etnografia*, 3, 47–63. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Havryliuk_Natalia/Tradysii_zvychai_iak_systema_spadkoemnoi_kulturnoi_transmisii.pdf? [in Ukrainian].
5. Denysiuk Zh. Z. (2019). Komunikatyvni praktyky u funktsionuvanni aksiosfery suspilstva (Communicative practices in the functioning of the axiosphere of society) / *Suchasna kulturolohiia: aktualizatsiia teoretyko-praktychnykh vymiriv : kolektyvna monohrafiia*. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K, 2019, 248–269. URL: <https://shron1.chtyvo.org>.

- ua/Volkov_Serhii_Mykhailovych/Suchasna_kulturolohiia_aktualizatsiia_tetryko-praktychnykh_vymiriv.pdf? [in Ukrainian].
6. Kononenko L.M. (2020). Do problem kulturnoi komunikatsii Ukrainy v konteksti svitovoho rozvytku (To the problems of cultural communication of Ukraine in the context of world development). *Intehrovani komunikatsii*, 1 (9), 6–12. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2020.1.1> [in Ukrainian].
7. Plakhtii M. P., Suliatytska T. V. (2022). Komunikatyvna pryroda liudskoho buttia (The communicative nature of human existence). *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*, 37, 94–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v037.2022.15> [in Ukrainian].
8. Leonard K., Van Scotter J., Pakdil F. (2009). Culture and Communication: Cultural Variations and Media Effectiveness. *Administration & Society*, 41(7), 850–877. DOI: 10.1177/0095399709344054 [in English]
9. Lull, James (2000). *Media, Communication, Culture: A Global Approach*. Cambridge. URL: <https://content.e-bookshelf.de/media/reading/L-3783166-7c939cfb65.pdf> [in English]
10. Midtgarden, Torjus (2021). Communication as Transmission and as Ritual: Dewey's Account of Communication and Carey's Cultural Approach. *Contemporary Pragmatism*, 18 (2), 113–133. DOI 10.1163/18758185-bja10008 [in English]
11. Pekerti A., Thomas D. (2003). Communication In Intercultural Interaction: An Empirical Investigation of Idiocentric and Sociocentric Communication Styles. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 34, 139–154. DOI: 10.1177/0022022102250724 [in English]
12. Peters, John Durham (2000). *Speaking into the air: a history of the idea of communication*. The University of Chicago Press, Ltd., London, 2000. https://argnotes.club/materials/18.john-durham-peters-speaking-into-the-air-a-history-of-the-idea-of-communication_intro.pdf [in English]
13. Szkudlarek B., Osland J., Nardon L., Zander L. (2020). Communication and culture in international business – Moving the field forward. *Journal of World Business*, 55(6), 101–126. DOI:10.1016/j.jwb.2020.101126 [in English]